

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการ
ทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง เสนอคำร้อง ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม
๒๕๕๖ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติม ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
ชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน
และหนี้สิน และเอกสารประกอบ

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องแก้ไขเพิ่มเติมและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่านายอดุลย์ วงษ์พานิช
ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย
นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน
คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ต่อคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมาเมื่อนายกรัฐมนตรีพ้นจาก

ตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

ผู้ร้องได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อผู้ร้อง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึงสามครั้ง หนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีกริยาของผู้ถูกร้องรับไว้แทนและนำเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ และชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี แต่อย่างไร ผู้ร้องได้ประชุมและมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ดังนี้

๑. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

๒. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ จึงรับคำร้องไว้วินิจฉัยชี้ขาด และให้โอกาสผู้ถูกร้องโดยส่งสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบให้ผู้ถูกร้อง เพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาสรุปได้ว่า ตนมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มาก แต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน หรือทรัพย์สิน นอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบของผู้ร้องอย่างไร และทำให้กลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องและการดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ แล้วเห็นว่า พยานหลักฐานที่มีอยู่เป็นอันเพียงพอที่จะวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องโดยประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดตามคำร้องมีว่า

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวรวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

พิจารณาแล้ว ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีโดยเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติไว้ และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด ปัญหาว่าผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือไม่ นั้น เห็นว่ากรณีตามคำร้อง ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งแล้วในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๑ ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ จะต้องยื่นบัญชีฯ ภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ ต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๔ และในกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี คือ ต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ การที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เมื่อเข้ารับตำแหน่งแสดงว่าผู้ถูกร้องยอมทราบว่าจะต้องยื่นบัญชีฯ ดังกล่าวอีกครั้งเมื่อพ้นจากตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี แต่ผู้ถูกร้องกลับไม่ยื่นทั้งกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ร้องจึงมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ถูกร้องเพื่อให้ชี้แจงกรณีดังกล่าว ถึง ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ตามหนังสือ สำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๖๔๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๒ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๕๒๐ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และครั้งที่ ๓ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๐๒๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๕ โดยหนังสือทั้งสามฉบับ มีนางบุษบา วงษ์พานิช ภริยาของผู้ถูกร้องเป็นผู้รับไว้แทน แต่ผู้ถูกร้องก็มีได้ยื่นบัญชีหรือชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลแต่อย่างใด และจากคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องทราบดีอยู่แล้วว่า

มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว แต่ไม่ยื่นบัญชีกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้ว เป็นเวลาหนึ่งปีโดยอ้างว่าไม่ทราบว่าจะกรอกแบบรายการอย่างไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานหรือเอกสาร เกี่ยวกับหนี้สิน และไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน ข้ออ้างดังกล่าวของผู้ถูกร้องไม่อาจรับฟังได้ และผู้ร้องเคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและแสดงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีฯ ถึงสามฉบับด้วยกัน ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องได้รับทราบแล้ว แต่ผู้ถูกร้องก็เพิกเฉยไม่ได้แสดงหรือชี้แจงเหตุผลต่อผู้ร้องแต่อย่างใด พฤติการณ์ ของผู้ถูกร้องดังกล่าวฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสาร ประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีต่อผู้ร้อง ตามที่ รัฐธรรมนูญบัญญัติ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑๔ คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายปรีชา เถลิมนวิชัย นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระแก้ว นายมานิต วิทยาเต็ม นายศักดิ์ เตชาชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุธี สุทธิสมบุรณ์ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นางเสาวนีย์ อัสวโรจน์ นายอมร รักษาสัตย์ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน คือ นายจุมพล ณ สงขลา วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมิใช่ผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองในขณะที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ จึงให้ยกคำร้องของผู้ร้อง

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็น เวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อได้วินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นที่หนึ่งแล้วว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง การที่ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ และพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ การเริ่มนับระยะเวลาการต้องห้ามมิให้ ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะนับเมื่อใดนั้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑๓ คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายปรีชา เถลิมนวิชัย นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระแก้ว นายมานิต วิทยาเต็ม นายศักดิ์ เตชาชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุธี สุทธิสมบุรณ์ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นางเสาวนีย์ อัสวโรจน์ และ นายอุระ หวังอ้อมกลาง เห็นว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ให้พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ การให้พ้น จากตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่สามารถใช้บังคับได้อีกเนื่องจากผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ดังนั้น

วันที่พ้นจากตำแหน่ง คือวันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริงและผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริงไปเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ผู้ถูกร้องจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน คือ นายอมร รักษาสัตย์ เห็นว่า ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕ อันเป็นวันครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ ครั้งสุดท้าย และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก ๑ คน คือ นายจุมพล ณ สงขลา เห็นว่า เมื่อวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

นายกระมล ทองธรรมชาติ

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายจิระ บุญพจนสุนทร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจุมพล ณ สงขลา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายปรีชา เฉลิมวณิชย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายผัน จันทรปาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายมงคล สระแก้ว

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายมานิต วิทยาเต็ม

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายศักดิ์ เตชะชาล

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุจิต บุญบงการ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุธี สุทธิสมบูรณ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุวิทย์ ชีรพงษ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นางเสาวนีย์ อัสวโรจน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอมร รักษาสัตย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุระ หวังอ้อมกลาง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี และขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง สรุปข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ดังนี้

ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ถูกร้อง ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมาเมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึงสามครั้ง หนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีกริยาของผู้ถูกร้อง

รับไว้แทนและน่าจะเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ผู้ถูกร้องก็มีได้มายื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ประชุมและมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องและมีคำสั่งในวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ให้นำเรื่องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต่อไป พร้อมทั้งมีคำสั่งให้แจ้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับสำเนาคำร้อง

ต่อมาผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ว่า ตนมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มากแต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สินหรือทรัพย์สินนอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่า จะกรอรายการในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างไร และทำให้กลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญประชุมพิจารณาคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง ในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ และมีมติให้รับคำชี้แจงดังกล่าวรวมไว้ในสำนวน

ประเด็นพิจารณาและคำวินิจฉัย

ประเด็นเบื้องต้นที่จะต้องพิจารณาก่อน คือ กรณีของผู้ถูกร้องอยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีของผู้ถูกร้องอยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เพราะผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งระหว่างดำรงตำแหน่งทางการเมืองภายในกำหนดเวลาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ บัญญัติไว้ ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งอีก ๒ ครั้ง ดังนั้นจึงเหลือประเด็นตามคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดสองประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๒๕๕ บัญญัติไว้และจากการที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งแล้วประกอบคำชี้แจง แก่ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องทราบดีอยู่แล้วว่ามีหน้าที่ต้องยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวอีกสองครั้ง คือ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจาก ตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ แต่ไม่ยื่นโดยอ้างว่าไม่ทราบว่า จะกรอก แบบรายการอย่างไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานหรือเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน และไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ ของตน พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้ออ้างดังกล่าวของผู้ถูกร้องไม่อาจรับฟังได้ เนื่องจากคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและแสดงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินถึงสามครั้งด้วยกัน แต่ผู้ถูกร้องก็เพิกเฉยไม่ได้แสดงหรือชี้แจงเหตุผล ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่อย่างใด

ดังนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสาร ประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับจาก วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อใด

เมื่อวินิจฉัยแล้วว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และเนื่องจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยชี้ขาดการกระทำของผู้ถูกร้อง ดังนั้น จึงเห็นว่าต้องถือเอาวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งจริง ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เป็นวัน เริ่มนับระยะเวลาห้าปีที่ผู้ถูกร้องถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ

อาศัยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้น จากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และต้อง ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ซึ่งเป็น วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายจิระ บุญพอนสุนทร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยื่นคำร้องและเพิ่มเติมคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมาเมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงสามครั้ง หนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีกริยาของผู้ถูกร้องรับไว้แทนและนำเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้วแต่ผู้ถูกร้องไม่ได้มายื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีแต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ประชุมและมีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี

แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กับห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง

ผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ สรุปว่า ในการประกอบธุรกิจส่วนตัวของผู้ถูกร้อง ประสบปัญหาทางการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีหนี้สินหลายอย่าง อาทิเช่น เป็นหนี้เอกชนและเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงหรือนำโฉนดที่ดินของมารดาไปจำนองเพื่อนำเงินมาใช้ในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีหนี้ค้างชำระกับกรมสรรพากรเป็นเงิน ๑,๕๘๕,๗๖๕.๗๖ บาท และถูกคำสั่งอายัดทรัพย์สินจากจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งหนี้ต่างๆ มิได้ทำสัญญาหรือเอกสารใดๆ ไว้เป็นหลักฐาน จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการลงในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างไร และหากทำไปก็เกรงว่าจะเป็นการปกปิด หรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง

“มาตรา ๒๕๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รัฐมนตรี
- (๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สมาชิกวุฒิสภา
- (๕) ข้าราชการการเมืองอื่น
- (๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมืออยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย”

“มาตรา ๒๕๒ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (๑) ในกรณีที่เป็นการเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) ในกรณีที่เป็นการพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

“มาตรา ๒๕๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๒๕๕ บัญญัติไว้ แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวหลังพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีแต่อย่างใด ข้ออ้างของผู้ถูกร้องว่าไม่ทราบว่าจะกรอกแบบรายการอย่างไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานหรือเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน และไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน เห็นว่า ข้ออ้างดังกล่าวไม่อาจยกมาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิดไปได้ เพราะเป็นหน้าที่โดยรัฐธรรมนูญที่ผู้ถูกร้องต้องขวนขวายดำเนินการให้มีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามที่กฎหมายกำหนด แต่ผู้ถูกร้องหาได้กระทำไม่ จึงฟังว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีตามคำร้องของผู้ร้อง

อาศัยเหตุดังได้พิจารณา จึ่งวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ อันเป็นวันที่นายอดุลย์ วงษ์พานิช พ้นจากตำแหน่ง เป็นต้นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

นายจรัส บุญพจนสุนทร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายจุมพล ณ สงขลา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ และวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เสนอคำร้องและคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง ข้ออ้างและเหตุผลโดยสรุปของทุกฝ่ายปรากฏในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

พิเคราะห์แล้ว ตามคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ร้องเป็นการกล่าวหาว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ในกรณีเมื่อพ้นจากตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จึงเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ใช้ถ้อยคำว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯลฯ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ ซึ่งย่อหมายถึงกำหนดเวลาตามมาตรา ๒๕๒ (๑) เท่านั้นคือสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง และห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง ข้อความตามตัวบทได้ระบุไว้ชัดเจนว่าโทษของการฝ่าฝืนในกรณีนี้คือ (๑) การให้พ้นจากตำแหน่ง และ (๒) ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี ซึ่งโทษทั้งสองประการนี้จะต้องควบคู่กันเสมอเพราะตัวบทใช้คำว่า “และ” มิได้ใช้คำว่า “หรือ” ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว จึงมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ การตีความคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ในมาตรานี้จะต้องตีความตามตัวอักษรโดยเคร่งครัด ไม่อาจ

ตีความในทางขยายความให้หมายความรวมถึงผู้ที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้วด้วย โดยอ้างเหตุผลว่าเพราะเป็นกฎหมายมหาชนหรือเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ เห็นว่า ผู้ที่มีหน้าที่ให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความย่อมจะอ้างเหตุผลเช่นนั้นมิได้ เพราะตามหลักสากลในการตีความกฎหมายทั้งปวง นักนิติศาสตร์ทั้งหลายจะยึดถือหลักที่ว่าไม่อาจตีความในทางขยายความให้เป็นผลร้ายหรือเป็นโทษแก่บุคคล หากถ้อยคำในกฎหมายนั้นเคลือบคลุมหรือไม่ชัดเจน ก็จำเป็นต้องยกประโยชน์ให้ผู้ที่จะต้องเสียหายนั้น ประกอบทั้งข้อความในมาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่งทั้งหมดก็สอดคล้องกับการฝ่าฝืนของผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในขณะปรากฏความผิดขึ้นเท่านั้น มิได้สอดคล้องกับการฝ่าฝืนของผู้ที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้วทุกกรณี แม้แต่น้อย เหตุผลที่ว่ามาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง ไม่อาจใช้บังคับแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้วในขณะความผิดเกิดขึ้น ผู้วินิจฉัยได้เคยกล่าวไว้โดยละเอียดแล้วในคำวินิจฉัยส่วนคนที่ ๒๐/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๔ ระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้องกับพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ผู้ถูกร้อง จึงไม่ขอนำมากล่าวอีก เมื่อปรากฏว่าขณะมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ผู้ถูกร้องมิได้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การฝ่าฝืนของผู้ถูกร้องทั้งสองกรณีจึงไม่อาจเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง ตามที่ผู้ร้องกล่าวหาได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมา จึงวินิจฉัยชี้ขาดให้ยกคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

นายจุมพล ณ สงขลา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายปรีชา เถลิงมณีชัย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๕๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง เสนอ คำร้องลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติม ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๕ กรณี นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องแก้ไขเพิ่มเติมและเอกสารประกอบ ได้ความว่านายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบในกรณีเข้ารับตำแหน่ง ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมา เมื่อนายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้ว เป็นเวลาหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

ผู้ร้องได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อผู้ร้อง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึงสามครั้ง หนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีกริยาของผู้ถูกร้องรับไว้แทนและนำเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ทราบหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ และชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีพ้นจากตำแหน่ง

และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีแต่อย่างไร ผู้ร้องได้ประชุมและมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๕ ดังนี้

๑. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

๒. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๕ และให้โอกาสผู้ถูกร้องโดยส่งสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบให้ผู้ถูกร้อง เพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นหนังสือลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ สรุปใจความว่า เนื่องด้วยปัจจุบันกระผมเปรียบเสมือนบุคคลล้มละลายทรัพย์สิน เงินทองปัจจุบันแทบไม่มีติดตัวทั้งครอบครัว เนื่องจากกระผมได้ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในปี ๒๕๓๖ ก็เป็นไปด้วยดีจนกระทั่งในปี ๒๕๕๐ เกิดวิกฤตทางการเงินแบงก์ระงับการปล่อยสินเชื่อทางการเงิน ทำให้ธุรกิจของกระผมได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก จนถึงขั้นประกอบธุรกิจต่อไปไม่ได้..... ทำให้งานที่กำลังดำเนินการอยู่ต้องหยุดชะงัก เงินเดือนลูกจ้างก็ไม่มีจ่าย จำเป็นต้องขายเครื่องจักรเดิมของห้างฯ เพื่อเอาเงินมาหมุนในการดำเนินงานต่อให้แล้วเสร็จ และนำบางส่วนมาใช้หนี้สิน ซึ่งเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่พอเพียงการดำเนินงานพบกับอุปสรรคมากมาย เพราะไม่มีเงินสดหมุนเวียน บรรดาร้านค้าวัสดุก่อสร้างก็ระงับการให้เครดิต ต้องกู้หนี้ยืมสินนำเงินมาดำเนินงานต่อ ซึ่งเสียดอกเบี้ยแพงมาก แต่ก็ยังไม่พอเพียงที่จะประคับประคองธุรกิจต่อไปได้..... ธุรกิจของกระผมขาดสภาพคล่องทางการเงินเป็นเวลานานเข้าก็จำเป็นต้องหยุดกิจการลง หนี้สินก็มีเป็นจำนวนมาก ดอกเบี้ยก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ภาษีก็ยังคงชำระต่อสรรพากรเป็นเงินจำนวน ๑,๕๘๔,๗๖๕.๓๖ บาท ในปี ๒๕๕๒ จนทำให้โดนคำสั่งอายัดทรัพย์สินจากจังหวัดสิงห์บุรีแต่กระผมก็ไม่เหลือทรัพย์สินใดๆ อยู่เลย มีแต่หนี้สินเป็นจำนวนมาก.....

ดังที่กล่าวมาข้างต้น กระผมไม่มีทรัพย์สินใดๆ เหลืออยู่เลย มีแต่หนี้สินกับญาติพี่น้องและคนสนิทกันเท่านั้น ซึ่งก็ได้ทำสัญญาหรือเอกสารใดๆ ไว้เป็นหลักฐาน เพราะมีความเชื่อใจกันว่ากระผมไม่เคยคิดโกงใคร กระผมหาเงินได้ กระผมต้องใช้หนี้เขาแน่นอน.....จึงกล่าวได้ว่ากระผมไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของกระผมเหลืออยู่เลย และหนี้สินก็ไม่ได้ทำสัญญาหรือเอกสารไว้เป็นหลักฐาน มีเพียง

หนี้ค้างชำระสรรพากร จึงไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบฟอร์มของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างไร พยายามค้นหาเอกสารต่างๆ ว่ามีการทำเป็นเอกสารหลักฐานหรือไม่ก็ไม่พบเลย ซึ่งกระผมมีใจจึงไม่ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน แต่กระผมมีทราบว่าจะทำอย่างไรกรอกข้อความในแบบฟอร์มอย่างไร ทำไปกระผมกลัวว่าเป็นการปกปิดหรือเป็นการแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมากกว่า ซึ่งกระผมไม่มีเจตนาให้เป็นเช่นนั้น และปัจจุบันกระผมก็เสมือนบุคคลล้มละลาย และกระผมคาดว่าสรรพากรคงจะยื่นฟ้องล้มละลายต่อกระผมเป็นแน่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องและการดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ แล้วเห็นว่า คดีมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดตามคำร้องมีว่า

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๑ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

(๑) ถึง (๔)

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

(๖)

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาโดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าวและต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรณีสืบตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรณีสืบตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๕ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

พิจารณาแล้ว ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๑ (๕) จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๑ บัญญัติไว้ และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด ปัญหาว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือไม่ นั้น เห็นว่ากรณีตามคำร้อง ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งแล้วในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๑ ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ จะต้องยื่นบัญชีฯ ภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ ต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๔ และในกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี คือ ต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ การที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เมื่อเข้ารับตำแหน่งแสดงว่าผู้ถูกร้องย่อมทราบว่าจะต้องยื่นบัญชีฯ ดังกล่าวอีกครั้ง

เมื่อพ้นจากตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี รวม ๓ ครั้ง แต่ผู้ถูกร้องกลับไม่ยื่นทั้งกรณี พ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ร้องจึงมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ถูกร้อง เพื่อให้ชี้แจงกรณีดังกล่าว ถึง ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ตามหนังสือ สำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๖๔๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๒ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๕๒๐ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และครั้งที่ ๓ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๐๒๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๕ โดยหนังสือทั้งสามฉบับมีนางบุษบา วงษ์พานิช ภริยาของผู้ถูกร้อง เป็นผู้รับไว้แทน แต่ผู้ถูกร้องก็มีได้ยื่นบัญชีหรือชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลแต่อย่างใด และจากคำชี้แจง แก่ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกร้องทราบที่อยู่แล้วว่า มีหน้าที่ต้อง ยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว แต่ไม่ยื่นบัญชีกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี โดยอ้างว่าไม่ทราบว่า จะกรอกแบบรายการอย่างไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานหรือเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน และไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน ข้ออ้างดังกล่าวของผู้ถูกร้องไม่อาจยกขึ้นกล่าวอ้างเพื่อ ปฏิเสธหน้าที่ต้องยื่นบัญชีตามกฎหมายต่อผู้ร้องได้ และผู้ร้องเคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและ แสดงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีฯ ถึงสามฉบับด้วยกัน ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องได้รับทราบแล้ว แต่ผู้ถูกร้องก็เพิกเฉย ไม่ได้แสดงหรือชี้แจงเหตุผลต่อผู้ร้อง แต่อย่างใด พฤติการณ์ของผู้ถูกร้องดังกล่าวฟังได้ว่าผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณี พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีต่อผู้ร้อง ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑๔ คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายปรีชา เถลิมวณิชย์ นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระภูัน นายมานิต วิทยาเต็ม นายศักดิ์ เตชะชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุธี สุทธิสมบุรณ์ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวโซ นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นางเสาวนีย์ อัสวโรจน์ นายอมร รักษาสัตย์ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน คือ นายจุมพล ณ สงขลา วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองในขณะที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ จึงให้ยกคำร้องของผู้ร้อง

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา ห้าปีนับแต่เมื่อใด

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อได้วินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นที่หนึ่งแล้วว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง การที่ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ และ

พ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ การเริ่มนับระยะเวลาการต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง จะนับเมื่อใดนั้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑๓ คน คือ นายกระมล
ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายปรีชา เถลิมาวิชัย นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระภู
นายมานิต วิทยาเต็ม นายศักดิ์ เตชะชาล นายสุจิต บุญบงการ นายสุธี สุทธิสมบูรณ์ พลตำรวจเอก สุวรรณ
สุวรรณเวช นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นางเสาวนีย์ อัสวโรจน์ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง เห็นว่า ผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ให้
พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ การให้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่สามารถใช้บังคับได้อีก
เนื่องจากผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ดังนั้นวันที่พ้นจากตำแหน่ง คือวันที่พ้นจากตำแหน่ง
ตามความเป็นจริงและผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริงไปเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕
ผู้ถูกร้องจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน คือ นายอมร รักษาสัตย์ เห็นว่า ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕ อันเป็นวันครบกำหนด
ต้องยื่นบัญชีฯ ครั้งสุดท้าย และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก ๑ คน คือ นายจุมพล ณ สงขลา เห็นว่า
เมื่อวินิจฉัยให้ยกคำร้องแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่น
บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่ง
มาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ
เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งประจำสำนัก
เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

นายปรีชา เถลิมาวิชัย

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายผัน จันทรปาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

สรุปข้อเท็จจริง

นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมา เมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึงสามครั้ง หนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีกริยาของผู้ถูกร้องรับไว้แทนและนำเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ปัจจุบัน ผู้ถูกร้องยังไม่ได้มายื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีแต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ประชุมและมีมติว่า

ผู้ถูกร้องใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องและมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ให้รับเรื่องไว้ดำเนินการ ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และ ให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต่อไป พร้อมทั้งมีคำสั่งให้แจ้งคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้อง เพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับสำเนาคำร้อง

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ว่า ตนมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มากแต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน หรือทรัพย์สิน นอกจากหนี้ ตามคำสั่งอายัดของสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบของคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้อย่างไร และทำให้กลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ศาลรัฐธรรมนูญประชุมพิจารณาคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง ในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ และมีมติ ให้รับคำชี้แจงดังกล่าวรวมไว้ในสำนวน

ข้อกฎหมาย

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริง ของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษี ที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ ทุกหน้าด้วย

มาตรา ๒๕๒ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีทีบุคลตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

มาตรา ๒๕๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณิตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๓๔ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ในกรณีนี ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช.

เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นการจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปในตำแหน่งดังกล่าว

มาตรา ๑๑๕ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดหรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๓. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๔ ข้าราชการการเมืองได้แก่บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง ดังต่อไปนี้

.....

(๑๖) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ฯลฯ

มาตรา ๑๐ ข้าราชการการเมืองนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ถูกสั่งให้ออก ไม่ว่าจะเป็นการออกโดยมีความผิดหรือไม่ก็ตาม

(๔) นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้แต่งตั้งออกจากตำแหน่ง

(๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๕

ประเด็นการวินิจฉัย

ตามคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้อง มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดสองประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่เมื่อใด
ข้อพิจารณาและคำวินิจฉัย

จากประเด็นทั้ง ๒ ประการ จะพิจารณาเพื่อประกอบการวินิจฉัย ดังนี้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จากตำแหน่งต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติแล้ว ยังรวมถึงข้าราชการการเมืองอื่นตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมายของข้าราชการการเมืองไว้ ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงถือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบดังกล่าว

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ใน ๓ กรณี ได้แก่ กรณีการเข้ารับตำแหน่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีจะต้องยื่นอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าว

ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๔๑๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ จึงถือว่าวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ เป็นวันที่ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ส่วนการพ้นจากตำแหน่งของผู้ถูกร้องนั้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) บัญญัติให้ผู้ที่เป็นข้าราชการการเมืองนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งในกรณีนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีผู้สั่งแต่งตั้งข้าราชการการเมืองผู้นั้นออกจากตำแหน่งด้วย นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ จึงมีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ในกรณีการเข้ารับตำแหน่ง ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแล้ว ในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ จะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่งคือต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และในกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี คือต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕ ซึ่งทั้งกรณีพ้นจากตำแหน่งและ

กรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือแจ้งไปยังผู้ถูกร้อง เพื่อให้ชี้แจงกรณีดังกล่าว ถึงสามครั้งครั้งที่ ๑ ตามหนังสือ สำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๖๕๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ครั้งที่ ๒ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๕๒๐ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ และครั้งที่ ๓ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๐๒๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๕ โดยหนังสือทั้งสามฉบับ มีนางบุษบา วงษ์พานิช ภริยาของผู้ถูกร้อง เป็นผู้รับไว้แทนแต่ผู้ถูกร้องก็มิได้ยื่นบัญชีหรือชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลแต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ลงมติในการประชุมครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ และมีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี ข้อเท็จจริง ปรากฏตามคำร้องของผู้ร้อง ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖

ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้เพื่อดำเนินการและส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา โดยผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ สรุปได้ว่า ประสบปัญหาทางการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีหนี้สินหลายอย่าง อาทิ ต้องเป็นหนี้เอกชนและเสียดอกเบี้ยในราคาที่สูงหรือนำโฉนดที่ดินของมารดาไปจำนองเพื่อนำเงินมาใช้ในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีหนี้ค้างชำระกับกรมสรรพากรเป็นเงิน ๑,๕๘๔,๗๖๕.๓๖ บาท จนทำให้โดนคำสั่งอายัดทรัพย์สินซึ่งหนี้ต่างๆ มิได้ทำสัญญาหรือเอกสารใดๆ ไว้เป็นหลักฐานจึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการลงในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างไร และหากทำไปก็เกรงว่าจะเป็นการปกปิด หรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

จากข้อเท็จจริงและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เมื่อผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๒๕๕ บัญญัติไว้ แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวหลังพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีแต่อย่างใด และจากคำชี้แจงของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องทราบดีอยู่แล้วว่ามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว แต่ไม่ยื่นโดยอ้างว่าไม่ทราบว่าจะกรอกรายการอย่างไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานหรือเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน และไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน ข้ออ้างดังกล่าวของผู้ถูกร้องไม่อาจรับฟังได้

เนื่องจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและแสดงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินถึงสามฉบับด้วยกันมีระยะเวลาห่างกันประมาณหกเดือนและสี่เดือนตามลำดับ หนังสือทั้งสามฉบับ ถือได้ว่าผู้ถูกร้องได้รับทราบแล้วเนื่องจากส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังที่อยู่ซึ่งปรากฏว่าเป็นที่อยู่เดียวกันกับของผู้ถูกร้องที่ใช้เป็นสถานที่ทำหนังสือแก้ข้อกล่าวหาแจ้งกลับมายังศาลรัฐธรรมนูญ แต่ผู้ถูกร้องก็เพิกเฉยไม่ได้แสดงหรือชี้แจงเหตุผลต่อผู้ร้องแต่อย่างใด และหนี้ที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้างมาในคำชี้แจงนี้โดยปกติในการประกอบธุรกิจซึ่งใช้ทุนทรัพย์มากพอสมควรเช่นของผู้ถูกร้อง หรือของบุคคลทั่วไป ควรจะต้องมีหลักฐานหรือเอกสารเก็บไว้เพื่อประโยชน์ในการประกอบธุรกิจ การอ้างว่าไม่มีหลักฐานเก็บไว้ จึงเป็นเรื่องที่ผิดปกติในการประกอบธุรกิจอย่างมาก จึงไม่น่าเชื่อถือ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ อันเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งตามที่เป็นจริง

นายผัน จันทรปาน
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายมงคล สระฐาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีคำร้องลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ข้าราชการการเมือง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ดังนี้

๑. นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการการเมือง ตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง ผู้ถูกร้องจึงต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง วันพ้นจากตำแหน่ง และวันพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี โดยจะต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง คือ ภายในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๑ และต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง คือ ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่พ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คือ ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕ แต่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี

๓. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้มีหนังสือแจ้งให้นายอดุลย์ วงษ์พานิช ชี้แจงข้อเท็จจริงรวม ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๖๔๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ครั้งที่ ๒ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช.

๐๐๐๖/๑๕๒๐ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ และครั้งที่ ๓ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๐๒๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๕ แต่นายอดุลย์ วงษ์พานิช ไม่ได้มายื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริง พร้อมทั้งเหตุผลการไม่ยื่นกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีแต่อย่างใด

๔. คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๖ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ มีมติด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ ๘ เสียงว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี และส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง ได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ สรุปว่า ผู้ถูกร้องมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มาก แต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน หรือทรัพย์สิน นอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้อย่างไร และทำให้กลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

“มาตรา ๒๕๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

ฯลฯ

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

ฯลฯ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมืออยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย

มาตรา ๒๕๒ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (๑) ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) ในกรณีที่เป็นกรพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) ในกรณีทีบุคคลตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

มาตรา ๒๕๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณิตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

๑ล๑

“ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความว่า

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รัฐมนตรี

๑ล๑

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจาก (๑) และ (๒) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง

มาตรา ๓๒ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามที่มียู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าวตามแบบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง

ทรัพย์สินและหนี้สินที่ต้องแสดงรายการให้รวมทั้งทรัพย์สินและหนี้สินในต่างประเทศและทรัพย์สินที่มีได้อยู่ในความครอบครองของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามวรรคหนึ่งผู้ใดดำรงตำแหน่งทางการเมืองมากกว่าหนึ่งตำแหน่ง ให้ผู้นั้นแยกการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทุกตำแหน่ง ตามระยะเวลาการยื่นบัญชีที่กำหนดไว้สำหรับตำแหน่งนั้น ๆ

มาตรา ๓๓ การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๓๒ ให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมียู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้า พร้อมทั้งจัดทำรายละเอียดของเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นด้วย และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (๑) ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) ในกรณีที่เป็นกรพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตายภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๔ ข้าราชการการเมืองได้แก่บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง ดังต่อไปนี้

- (๑) นายกรัฐมนตรี

ฯลฯ

- (๑๖) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ฯลฯ

พิเคราะห์แล้ว มีประเด็นวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่ง

และกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่ เห็นว่าผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ข้ออ้างของผู้ถูกร้องว่า ผู้ถูกร้องมีหนี้สินมาก และไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอย่างไร ข้ออ้างของผู้ถูกร้องรับฟังไม่ได้ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ อันเป็นวันที่พ้นจากตำแหน่ง

นายมงคล สระแก้ว
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายมานิต วิทยาเต็ม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาล นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมือง ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมา เมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึงสามครั้ง หนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีกริยาของผู้ถูกร้องรับไว้แทนและนำเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ผู้ถูกร้องยังไม่ได้มายื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีแต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ประชุมและมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง

และกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต่อไป ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ว่า ตนมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มากแต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน หรือทรัพย์สิน นอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการ ในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างไร และทำให้กลัวว่าจะเป็นการ ปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า

“มาตรา ๒๕๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริง ของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษี ที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ ทุกหน้าด้วย”

“มาตรา ๒๕๒ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรณเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรณพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือ ก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

“มาตรา ๒๕๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามี การกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ประเด็นพิจารณาเบื้องต้น คือ ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และ เอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีหรือไม่

ข้อพิจารณาและการวินิจฉัย

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๒๕๕ ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และ เอกสารประกอบในกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี แม้จนกระทั่งเมื่อล่วงเลย ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดและได้รับหนังสือเตือนแล้วถึง ๓ ครั้ง เมื่อผู้ถูกร้องได้รับแจ้งว่า คณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ผู้ถูกร้องจึงยื่นคำชี้แจง แก่ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญสรุปความได้ว่าผู้ถูกร้องมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มาก แต่ไม่มีหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับหนี้สินหรือทรัพย์สิน นอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างไร และทำให้กลัวว่าจะ เป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

พิจารณาคำชี้แจงของผู้ถูกร้องแล้วเห็นว่า เป็นคำชี้แจงที่ไม่อาจรับฟังเป็นเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามที่กฎหมายบังคับไว้ได้ กล่าวคือ หากมีหนี้สินและทรัพย์สินเพียงเท่าที่อ้าง การกรอกแบบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็น่าจะยิ่งง่าย โดยสามารถถือได้ว่าหนี้สินที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ นั้น มิใช่หนี้สินที่จะเรียกร้องกันได้ตามกฎหมายอยู่แล้วจึงเท่ากับไม่มีหนี้สิน และหมายเหตุหรือมีคำอธิบายประกอบการยื่นบัญชีฯ ว่า ตนมีหนี้สินจำนวนหนึ่งไม่ทราบจำนวนแน่นอน เพราะไม่มีเอกสารหลักฐานและมีได้จดจำไว้หรือจำไม่ได้ เช่นนี้ ก็สามารถยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้ชั้นหนึ่งก่อนภายในระยะเวลาที่กฎหมายบังคับ การเพิกเฉยไม่ดำเนินการใดๆ เลยเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำให้คำชี้แจงกล่าวอ้างของผู้ถูกร้องฟังไม่ขึ้น นอกจากคำชี้แจงดังกล่าวแล้ว ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องมีข้อต่อสู้อื่นใดอีก

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และเนื่องจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปแล้วตั้งแต่วันที่ครบกำหนดเวลาต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทำให้ไม่สามารถวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งในวันที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคแรกบัญญัติไว้ วันที่จะใช้นับระยะเวลาต้องห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงต้องใช้วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งจริง ผู้ถูกร้องจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ อีกเป็นเวลาห้าปีนับจากวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ อันเป็นวันที่พ้นจากตำแหน่งจริง

นายมานิต วิทยาเต็ม

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายศักดิ์ เตชะชาญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง และคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ และวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ตามลำดับ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ โดยห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งด้วย

ข้อเท็จจริง สรุปว่า ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ เป็นข้าราชการการเมือง ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง ภายในระยะเวลาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ ผู้ถูกร้อง ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อผู้ร้องในกรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมานายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปด้วยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ซึ่งผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕ แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นทั้งสองกรณี ผู้ร้อง จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงถึงสามครั้ง ซึ่งผู้ถูกร้องได้รับหนังสือแจ้งดังกล่าวแล้ว จนถึงปัจจุบัน ผู้ถูกร้องก็มิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ในกรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ทั้งไม่ชี้แจงข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ผู้ร้อง จึงเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ และรับไว้พิจารณา วินิจฉัย แจ้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง ทราบ และสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ผู้ถูกร้อง ยื่นคำชี้แจงลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ สรุปว่า ผู้ถูกร้อง ไม่มีทรัพย์สินที่จะยื่น บัญชีแสดงรายการได้ มีแต่หนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจจำนวนมากแต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสาร เกี่ยวกับหนี้สิน จึงไม่อาจกรอกรายการในแบบฟอร์มแสดงรายการหนี้สินของผู้ร้องเพื่อยื่นบัญชีฯ ต่อ ผู้ร้องได้ ผู้ถูกร้องมิได้ตั้งใจไม่ยื่นบัญชีฯ แต่อย่างไร

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

.....

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

...ฯลฯ...”

มาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรณีสืบตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรณีสืบตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓)

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลา หนึ่งปีด้วย”

ตามคำร้อง และคำชี้แจง ฟังได้ตามคำร้องของผู้ร้อง ซึ่งผู้ถูกร้องมิได้โต้แย้งคัดค้านว่า ผู้ถูกร้อง เป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ กรณีเมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในระยะเวลาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และวรรคสองดังกล่าว ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ในกรณีเข้ารับตำแหน่งตาม มาตรา ๒๕๒ วรรคหนึ่ง (๑) แต่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องในกรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง ครบหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสอง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง”

ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย จึงมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับจากวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง หรือไม่

เห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องซึ่งผู้ถูกร้องมิได้โต้แย้ง ปรากฏว่า เมื่อผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบในกรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ร้องก็ได้มีหนังสือแจ้งไปยังผู้ถูกร้องเพื่อให้ชี้แจงถึง ๓ ครั้ง ตามหนังสือลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๕ ตามลำดับ โดยหนังสือทั้ง ๓ ฉบับดังกล่าว นางบุษบา วงษ์พานิช ภริยาของผู้ถูกร้องเป็นผู้รับไว้แทน แต่ผู้ถูกร้องก็มิได้ยื่นบัญชีหรือชี้แจงข้อเท็จจริงให้ผู้ร้องทราบแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงทราบที่อยู่แล้วว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ ข้ออ้างที่ว่า มิได้มีเจตนาที่จะไม่ยื่นเพราะไม่มีทรัพย์สินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ส่วนหนี้สินไม่ได้มีการทำสัญญาหรือเอกสารใดๆ ไว้เป็นหลักฐานจึงไม่ทราบว่าจะกรอกรายการลงในแบบฟอร์มการยื่นบัญชีฯ ของผู้ร้อง อย่างไรก็ตาม ไม่อาจรับฟังมาหักล้างข้อกล่าวหาตามคำร้องของผู้ร้องได้ การที่ผู้ถูกร้องทราบที่อยู่แล้วถึงการมีหนี้สินและทรัพย์สิน ทั้งทราบด้วยว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นต่อผู้ร้อง ในกรณีที่ตนพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี แต่กลับไม่ยื่นบัญชีดังกล่าวต่อผู้ร้อง กรณีถือได้แล้วว่า ผู้ถูกร้องรู้สำนึกในการกระทำของการไม่ยื่นบัญชีอันเป็นการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ แล้ว ส่วนการให้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองนั้น ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งไป เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ จึงไม่อาจวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งได้อีก สำหรับการห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี ให้นับตั้งแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริงตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้ว

อาศัยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ประกอบมาตรา ๒๕๒ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสอง และห้ามผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เป็นต้นไป

นายศักดิ์ เตชะชาญ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุจิต บุญบงการ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

ข้อเท็จจริง

นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ภายในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมา เมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ซึ่งมีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึงสามครั้ง หนังสือทั้งสามฉบับมีกริยาของผู้ถูกร้องรับไว้แทน จึงน่าเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ผู้ถูกร้องก็ยังไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงมีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ โดยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ

หนังสือ และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี และขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย และให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อกล่าวหา ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ สรุปได้ว่า ตนมีหนังสือเกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มาก แต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับหนังสือหรือทรัพย์สิน นอกจากนั้นตามคำสั่งอายุัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างไร และเกรงว่าจะทำให้เป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ข้อวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี หรือไม่

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับจากวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง หรือไม่

กรณีประเด็นที่หนึ่ง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) บัญญัติว่า “ข้าราชการการเมืองอื่น” จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมายของข้าราชการการเมืองให้รวมถึงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีด้วยนั้น มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จึงถือได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (๑) ในกรณีที่เป็นกรณเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) ในกรณีที่เป็นกรณพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) ในกรณีที่ถูกถอดตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง และภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี

ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแล้ว ในกรณเข้ารับตำแหน่ง ในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ อันเป็นระยะเวลาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ผู้ถูกร้องจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ ภายในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔ และจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คือ ภายในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๕ ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณพ้นจากตำแหน่งและกรณพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้แต่อย่างใด

ประเด็นที่ต้องพิจารณาจึงมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ในสองกรณนี้ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณ “จงใจ” ในที่นี้หมายความว่า ผู้ถูกร้องรู้ว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน แต่ไม่ยื่นบัญชีดังกล่าว เป็นการกระทำโดยเจตนาธรรมดา คือ กระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำและถึงเห็นผลของการกระทำนั้น ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณเข้ารับตำแหน่งแสดงว่าผู้ถูกร้องทราบดีว่า ตนเองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณพ้นจากตำแหน่งและกรณพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีอีกด้วย ในคำชี้แจง

ที่ผู้ถูกร้องมีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องมิได้ต่อสู้ว่าตนเองไม่ทราบต้องยื่นบัญชีดังกล่าวในสองกรณีข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม แต่ชี้แจงว่าตนเองมีหนี้สินหลายอย่างและมีได้ทำสัญญาไว้เป็นหลักฐานเอกสาร ทำให้ไม่ทราบว่า จะกรอกรายการได้อย่างไร ถ้าทำไปเกรงจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ คำชี้แจงข้างต้นถือได้ว่า ผู้ถูกร้องทราบดีว่ามีหน้าที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน แต่ไม่ยื่น ส่วนเหตุผลที่ไม่ยื่นที่ระบุในคำชี้แจงว่า เป็นเพราะไม่ทราบว่า จะกรอกรายการหนี้สิน อย่างไร เนื่องจากมีหนี้สินมากและไม่มีเอกสาร เลยไม่สามารถกรอกรายการตามแบบได้นั้น เป็นข้ออ้าง ที่ไม่มีน้ำหนักพอที่จะรับฟังได้ เพราะถึงแม้จะมีหนี้สินมากเพียงใด ก็ไม่อยู่ในวิสัยที่จะกรอกไม่ได้ และ ถ้ามีปัญหาในการกรอกรายการจริงก็อาจปรึกษาเจ้าหน้าที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติได้ นอกจากนี้ ในการเป็นลูกหนี้ ลูกหนี้ก็ต้องทราบว่าตนมีหนี้อยู่เท่าไร แม้จะมากเพียงใด โดยธรรมชาติของลูกหนี้ย่อมต้องทราบดี และเมื่อทราบว่าหนี้มีอยู่เท่าใด ก็แจ้งในรายการว่ามีอยู่เท่านั้น ได้ และถ้าไม่มีหลักฐานเอกสารสามารถหมายเหตุไว้ได้ว่าไม่มีหลักฐานเอกสาร

นอกจากนั้น เมื่อผู้ถูกร้องได้รับแจ้งจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้ชี้แจงกรณีไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เมื่อพ้นจากตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่ง ครบหนึ่งปีถึงสามครั้ง ผู้ถูกร้องก็ยังไม่ชี้แจงหรือยื่นบัญชีดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม

ดังนั้น ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี

สำหรับกรณีประเด็นที่สองนั้น เนื่องจากกรณีตามคำร้องเป็นกรณีของการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ไม่ใช่เป็นกรณีของการยื่นบัญชีโดยข้อความที่เป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง ที่ควรแจ้งให้ทราบ และเป็นกรณจงใจไม่ยื่นบัญชีดังกล่าวในกรณีของการพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง ครบหนึ่งปี จึงเป็นกรณีที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งก่อนที่จะถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีดังกล่าว การให้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองจึง ไม่สามารถบังคับใช้ได้ ดังนั้น การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ พ้นจากตำแหน่งตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ จึงเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งจริง คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

นายสุจิต บุญบงการ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุธี สุทธิสมบุรณ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ และคำร้องเพิ่มเติมลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช ข้าราชการการเมือง ตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับจากวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง

๑. นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ นายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในระยะเวลาที่กำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒

๒. นายอดุลย์ วงษ์พานิช เข้ารับตำแหน่งวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ต่อมานายชวน หลีกภัย พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้นายอดุลย์ วงษ์พานิช พ้นจากตำแหน่งด้วย นายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

๓. คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ตรวจสอบพบว่านายอดุลย์ วงษ์พานิช ไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้นายอดุลย์ วงษ์พานิช ชี้แจงข้อเท็จจริง ๓ ครั้ง หนังสือทั้ง ๓ ฉบับ มีผู้รับไว้แทนคือ นางบุษบา วงษ์พานิช ภริยา จึงน่าจะเชื่อว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้รับหนังสือขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงดังกล่าว แต่เวลาผ่านไปสองปีเศษ นายอดุลย์ วงษ์พานิช ก็ยังไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริงทั้งหมดผลการไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีแต่อย่างใด

๔. คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ มีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง ๘ เสียง ว่านายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและกรณีพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีแล้วหนึ่งปีให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ให้รับเรื่องไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ พร้อมมีคำสั่งให้แจ้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ และส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับสำเนาคำร้อง

นายอดุลย์ วงษ์พานิช มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ ถึงศาลรัฐธรรมนูญ (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้รับวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖) ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. สรุปได้ว่า ขณะนี้นายอดุลย์ วงษ์พานิช ไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์เหลืออยู่เลยและหนี้สินที่มีอยู่จำนวนมากก็ไม่ได้ทำสัญญาหรือมีเอกสารไว้เป็นหลักฐานมีเพียงหนี้ค้างชำระสรรพากร จึงไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบฟอร์มของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างไร พยายามค้นหาเอกสารต่างๆ ว่ามีการทำเป็นเอกสารหลักฐานหรือไม่ก็ไม่พบเลย จึงมีทราบว่าจะทำอย่างไร กรอกข้อความในแบบฟอร์มอย่างไร กลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือเป็นการแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ปัจจุบันเสมือนบุคคลล้มละลายและคาดว่าสรรพากรคงจะยื่นฟ้องล้มละลาย

ข้อเท็จจริงตามคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี หรือไม่ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับตั้งแต่วันที่

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีข้าราชการการเมือง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๒๕๕ บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๒๕๑ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย”

มาตรา ๒๕๒ “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรณเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรณพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่ถูกถอดตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

มาตรา ๒๕๕ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามี การกระทำความผิดแล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๘๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๑๑๕ บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๓๔ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามี การกระทำความผิดแล้วแต่กรณี และห้ามมิให้ ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ในการนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดและเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นการจงใจยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริง ที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้น ได้กระทำไปในตำแหน่งดังกล่าว”

มาตรา ๑๑๕ “เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และ เอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ และมาตรา ๑๐ บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๔ “ข้าราชการการเมืองได้แก่บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมืองดังต่อไปนี้

(๑๖) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๑๐ “ข้าราชการการเมืองนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี ออกจากตำแหน่ง เมื่อ

(๔) นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้แต่งตั้งออกจากตำแหน่ง

พิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และคำชี้แจงของนายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง รวมทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่านายอดุลย์ วงษ์พานิช เป็นข้าราชการการเมืองตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ นายอดุลย์ วงษ์พานิช มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ภายในสามสิบวัน คือ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๔ และภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่นายอดุลย์ วงษ์พานิช ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปีต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. แม้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีหนังสือแจ้งให้นายอดุลย์ วงษ์พานิช ชี้แจงข้อเท็จจริงถึง ๓ ครั้ง นายอดุลย์ วงษ์พานิช ก็ไม่ได้ชี้แจงเหตุผลต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยขั้นต้นว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน แต่นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่ามีหนี้สินจำนวนมากและหนี้สินที่มีอยู่ไม่ได้ทำสัญญาหรือมีเอกสารไว้เป็นหลักฐาน จึงไม่ทราบจะชี้แจงต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างไร เพราะกลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ข้อเท็จจริงจึงเป็นที่ยุติทั้งผู้ร้องและผู้ถูกร้องว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี ดังนั้น เมื่อนายอดุลย์ วงษ์พานิช ซึ่งทราบว่าตนเป็นข้าราชการการเมือง มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ แต่ไม่ยื่นและไม่ชี้แจงเหตุผลต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามที่กฎหมายกำหนด จึงเห็นว่า คำชี้แจงของนายอดุลย์ วงษ์พานิช ฟังไม่ขึ้นและนายอดุลย์ วงษ์พานิช ไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ โดยจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณี

พ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และโดยที่นายอดุลย์ วงษ์พานิช พ้นจากข้าราชการการเมืองตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ นายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับตั้งแต่วันที่พ้นจากข้าราชการการเมืองตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ เมื่อพ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมือง และพ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมืองแล้วหนึ่งปี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับตั้งแต่วันที่พ้นจากข้าราชการการเมืองตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เป็นต้นไป

นายสุธี สุทธิสมบูรณ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอตุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

สรุปข้อเท็จจริง

๑. ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมา เมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึงสามครั้ง หนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีกริยาของผู้ถูกร้องรับไว้แทนและนำเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ปัจจุบันผู้ถูกร้องยังไม่ได้มายื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริง กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี แต่อย่างไร คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ประชุมและมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี จึงยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติม

ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต่อไป

๒. ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องและมีคำสั่งในวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ ให้รับเรื่องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๒ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ต่อไป พร้อมทั้งมีคำสั่งให้แจ้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับสำเนาคำร้อง

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ ว่า ตนมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มากแต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สินหรือทรัพย์สิน นอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างไร และทำให้กลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ศาลรัฐธรรมนูญประชุมพิจารณาคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง ในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖ และมีมติให้รับคำชี้แจงดังกล่าวรวมไว้ในสำนวน

๓. ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดสองประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี หรือไม่

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับจากวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง หรือไม่

๔. ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ นอกจากนายรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติแล้ว ยังรวมถึงข้าราชการการเมืองอื่นอีกด้วย พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมายของข้าราชการการเมือง ได้แก่ บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในตำแหน่งต่างๆ หลายตำแหน่ง อาทิเช่น นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

และรวมถึงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีด้วย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๔ (๑๖) ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงถือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบดังกล่าว

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ใน ๓ กรณี ได้แก่ กรณีการเข้ารับตำแหน่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีจะต้องยื่นอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนด

ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ จึงถือว่าวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ เป็นวันที่ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งข้าราชการการเมืองในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ส่วนการพ้นจากตำแหน่งของผู้ถูกร้องนั้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) บัญญัติให้ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมืองนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งในกรณีนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีผู้สั่งแต่งตั้งข้าราชการการเมืองผู้นั้นออกจากตำแหน่งด้วย นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ จึงมีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ข้อเท็จจริงปรากฏตามคำร้องของผู้ร้อง ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ และหนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๑/๒๕๗๕๘ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๕

ในกรณีการเข้ารับตำแหน่งผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแล้ว ในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ จะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่งคือต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และในกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี คือต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕ ซึ่งทั้งกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ แต่อย่างไร คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือแจ้งไปยังผู้ถูกร้องเพื่อให้ชี้แจงกรณีดังกล่าว ถึง ๓ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ตามหนังสือ สำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๖๔๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๒ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๕๒๐ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และครั้งที่ ๓ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๐๒๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๕ โดยหนังสือ ทั้งสามฉบับ มีนางบุษบา วงษ์พานิช ภริยาของผู้ถูกร้องเป็นผู้รับไว้แทนแต่ผู้ถูกร้องก็ได้ยื่นบัญชีหรือชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลแต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ลงมติ ในการประชุมครั้งที่ ๓๑/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๖ และมีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่ง แล้วหนึ่งปี ข้อเท็จจริงปรากฏตามคำร้องของผู้ร้อง ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๖

ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้เพื่อดำเนินการ และส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องเพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาโดยผู้ถูกร้อง มีหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๖ สรุปได้ว่า ในการประกอบธุรกิจส่วนตัวของผู้ถูกร้องประสบปัญหา ทางด้านการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ มีหนี้สินหลายอย่าง ซึ่งหนี้ต่างๆ มิได้ทำสัญญาหรือเอกสารใดๆ ไว้เป็นหลักฐานจึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการลงในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ อย่างไร และหากทำไปก็เกรงว่าจะเป็นการปกปิด หรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

จากข้อเท็จจริงและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เมื่อผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงมี หน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๒๕๕ บัญญัติไว้ แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวหลัง พ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีแต่อย่างใด และจากคำชี้แจงของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องทราบดีอยู่แล้วว่ามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ดังกล่าว แต่ไม่ยื่นโดยอ้างว่าไม่ทราบว่าจะกรอกแบบรายการอย่างไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานหรือเอกสาร เกี่ยวกับหนี้สิน และไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน ข้ออ้างดังกล่าวของผู้ถูกร้องไม่อาจรับฟังได้ เนื่องจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและ แสดงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินถึงสามฉบับด้วยกันมีระยะเวลาห่างกัน ประมาณหกเดือน และสี่เดือนตามลำดับ หนังสือทั้งสามฉบับ ถือได้ว่าผู้ถูกร้องได้รับทราบแล้วเนื่องจาก ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังที่อยู่ซึ่งปรากฏว่าเป็นที่อยู่เดียวกันกับที่ผู้ถูกร้องใช้เป็นสถานที่ทำหนังสือ แก้ข้อกล่าวหาแจ้งกลับมายังศาลรัฐธรรมนูญโดยที่หนังสือของคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

การทุจริตแห่งชาติ ที่ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงรวมทั้งหนังสือของศาลรัฐธรรมนูญที่ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา มีภริยาของผู้ถูกร้องเป็นผู้รับไว้ทั้งหมด แต่ผู้ถูกร้องก็เพิกเฉยไม่ได้แสดงหรือชี้แจงเหตุผลต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่อย่างใด และหน้าที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้างมาในคำชี้แจงนี้ โดยปกติในการประกอบธุรกิจซึ่งใช้ทุนทรัพย์มากพอสมควรเช่นของผู้ถูกร้อง หรือของบุคคลทั่วไป ควรจะต้องมีหลักฐานหรือเอกสารเก็บไว้เพื่อประโยชน์ในการประกอบธุรกิจ การอ้างว่าไม่มีหลักฐานเก็บไว้ จึงเป็นเรื่องที่ผิดปกติในการประกอบธุรกิจอย่างมาก และไม่น่าเชื่อถือแต่อย่างใด

การที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเมื่อเข้ารับตำแหน่งยอมทราบได้ โดยปกติอยู่แล้วว่าจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวอีกครั้งเมื่อพ้นจากตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี แต่กลับไม่ยื่นโดยอ้างเหตุที่ไม่อาจรับฟังได้ขึ้นเป็นข้อแก้ตัว ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องรู้สำนึกในการกระทำการไม่ยื่นบัญชีดังกล่าวแล้ว

ด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี

ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยชี้ขาดการกระทำของผู้ถูกร้อง การให้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่สามารถใช้บังคับกับผู้ถูกร้องได้อีกเนื่องจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ส่วนการต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี ควรเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้ คือ นับจากวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เป็นต้นไป

วินิจฉัยว่า ห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้วินิจฉัยว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีใจไม่ยี่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ยื่นคำร้อง และแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า

ข้อ ๑ ด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รัฐมนตรี
- (๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สมาชิกวุฒิสภา
- (๕) ข้าราชการการเมืองอื่น
- (๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

และมาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (๑) ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) ในกรณีที่เป็นกรพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) ในกรณีที่ถูกถอดตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือ

ก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการ

ทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่ง ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

ข้อ ๒ นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาล นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี นายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงเป็นข้าราชการการเมือง ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๒๕๒ นายอดุลย์ วงษ์พานิช เข้ารับตำแหน่งวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๑ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ต่อมา นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ มีผลให้นายอดุลย์ วงษ์พานิช พ้นจากตำแหน่งด้วย ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) นายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕

ข้อ ๓ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ตรวจสอบพบว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ นายอดุลย์ วงษ์พานิช ชี้แจงข้อเท็จจริง ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ตามหนังสือ สำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๖๔๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๒ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๕๒๐ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และครั้งที่ ๓ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๐๒๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๕ โดยหนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีผู้รับไว้แทน คือ นางบุษบา วงษ์พานิช ภรรยา จึงน่าเชื่อว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้รับหนังสือขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว แต่จนกระทั่งขณะนี้เป็นเวลา ๒ ปีเศษ นายอดุลย์ วงษ์พานิช ก็ยังไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และชี้แจงข้อเท็จจริง ทั้งเหตุผลการไม่ยื่นกรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีแต่อย่างใด

ข้อ ๔ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ ๓๑/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๖ แล้ว เห็นว่าการที่นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ทราบดีว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ทรัพย์สินจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย แต่ปรากฏว่า เมื่อครบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ทั้งสองกรณีดังกล่าว นายอดุลย์ วงษ์พานิช กลับมิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแต่อย่างใด นอกจากนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีหนังสือขอให้ นายอดุลย์ วงษ์พานิช ชี้แจงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รวม ๓ ครั้งแล้ว แต่ นายอดุลย์ วงษ์พานิช ก็มีได้ชี้แจงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแต่อย่างใด ที่ประชุมจึงมีมติเป็น เอกฉันทน์ ด้วยคะแนนเสียง ๘ เสียงว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และกรณีพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีแล้วหนึ่งปี

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่นายอดุลย์ วงษ์พานิช พ้นจากตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

นายอดุลย์ วงษ์พานิช ยื่นคำชี้แจงว่า ตนมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มากแต่ไม่มี หลักฐานที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน หรือทรัพย์สิน นอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ไม่ทราบว่า จะกรอกรายการในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อย่างไร และทำให้กลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

พิเคราะห์แล้วรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมีหน้าที่ ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ นอกจากนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิก สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติแล้ว ยังรวมถึงข้าราชการการเมืองอื่นด้วย ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมายของข้าราชการการเมือง ได้แก่ บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการ

การเมือง ในตำแหน่งต่างๆ หลายตำแหน่ง อาทิเช่น นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง และรวมถึงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีด้วย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๔ (๑๖) ของพระราชบัญญัติดังกล่าว นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ นายอดุลย์จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบดังกล่าว

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ใน ๓ กรณี ได้แก่ กรณีการเข้ารับตำแหน่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีต้องยื่นอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่านายอดุลย์ได้รับแต่งตั้งโดย นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) บัญญัติให้ผู้ที่เป็นการเมืองนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งในกรณีนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีผู้แต่งตั้งข้าราชการการเมืองผู้นั้นออกจากตำแหน่งด้วย นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ จึงมีผลให้นายอดุลย์พ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

ในกรณีการเข้ารับตำแหน่งนายอดุลย์ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแล้ว ในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๑ ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ จะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่งคือต้องยื่นภายในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๔ และในกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี คือต้องยื่นภายในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งทั้งกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี นายอดุลย์มิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือแจ้งไปยังนายอดุลย์เพื่อให้ชี้แจงกรณีดังกล่าว ถึง ๓ ครั้ง แต่นายอดุลย์มิได้ยื่นบัญชีหรือชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลแต่อย่างใด ในชั้นพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ นายอดุลย์ชี้แจงแต่เพียงว่าตนมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจมากมาย แต่ไม่มี

หลักฐานจึงไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบฟอร์มอย่างไร จึงเป็นการรับว่าตนไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีจริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) จึงไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่งและภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามมาตรา ๒๕๒ (๒) และมาตรา ๒๕๒ วรรคสอง จึงห้ามมิให้นายอดุลย์ วงษ์พานิช ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๕ คือนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

นายสุวิทย์ ชีรพงษ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัครโรจน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

ด้วยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) (ผู้ร้อง) ได้เสนอคำร้องลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช (ผู้ถูกร้อง) จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง

๑. สรุปข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้ร้องและเอกสารประกอบได้ความ ดังนี้

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ส่งคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) พร้อมเอกสารประกอบ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาล นายชวน หลีกภัย เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ในขณะที่เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต่อมา เมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ซึ่งมีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปด้วย ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) นั้นผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และภายในสามสิบวันนับจากเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คือ ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องมีได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งกรณีเมื่อพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวถึงสามครั้ง โดยภริยาของผู้ถูกร้องเป็นผู้รับหนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวไว้แทนผู้ถูกร้อง จึงเชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ผู้ถูกร้องก็ยังไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและไม่ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงใดๆ ทั้งกรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการประชุมครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ จึงมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ สำหรับกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี แล้วจึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

๒. การดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ พร้อมทั้งมีคำสั่งให้แจ้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ และส่งสำเนา คำร้องพร้อมเอกสารประกอบให้ผู้ถูกร้อง เพื่อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับ หรือถือว่าได้รับสำเนาคำร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องและเอกสารประกอบลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ซึ่งระบุว่าผู้ถูกร้องมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจเป็นจำนวนมาก โดยตนไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือเอกสารใดๆ ที่เกี่ยวกับหนี้สินและทรัพย์สิน นอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร จึงทำให้ตนไม่ทราบว่า จะกรอรายการในแบบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างไร และหากกรอรายการผิดไปก็อาจเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้

๓. ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยและคำวินิจฉัย

เมื่อพิจารณาคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนเอกสารประกอบของผู้ร้องและผู้ถูกร้องแล้ว เห็นว่า มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยดังนี้

ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ สำหรับกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี หรือไม่

ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับจากวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้วหรือไม่

ทั้งสองประเด็นดังกล่าวมีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมียุ่งจริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย

มาตรา ๒๕๒ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดก ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

มาตรา ๒๕๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓๕ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดหรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ในการนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นการจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปในตำแหน่งดังกล่าว

ประเด็นที่หนึ่งที่ต้องพิจารณา คือ ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีอันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๕ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประเภทต่างๆ มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน ของคู่สมรส และของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยมีตั้งแต่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น และข้าราชการการเมืองอื่นๆ และคำว่าข้าราชการการเมืองนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นบุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมืองในตำแหน่งต่างๆ หลายตำแหน่ง เช่น นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง และรวมถึงตำแหน่งประจำสำนัก

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และด้วยเหตุดังกล่าวผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตลอดจนเอกสาร ประกอบดังกล่าว

สำหรับหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน หนี้สิน และเอกสารประกอบของข้าราชการการเมืองนั้น เป็นเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กล่าวคือ มาตรา ๒๕๒ ของรัฐธรรมนูญ บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีดังกล่าวไว้ใน ๓ กรณี คือ ขณะเข้าดำรงตำแหน่ง ต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าว

ในกรณีนี้ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบในการเข้าดำรงตำแหน่งในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๑ ซึ่งเป็นการกระทำที่ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว แต่สำหรับกรณีการพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองพร้อมกับ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ในขณะที่พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เพราะพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) บัญญัติให้ผู้ที่เป็นการเมืองนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งในกรณีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้สั่งแต่งตั้งข้าราชการการเมืองผู้นั้นออกจากตำแหน่งผู้ถูกร้องจึงพ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมืองในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ซึ่งผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตนพ้นจากตำแหน่ง คือ ต้องยื่นบัญชีดังกล่าวภายในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๔ และต้องยื่นบัญชีดังกล่าวเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี คือ ภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปี คือ ภายในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีดังกล่าวสำหรับทั้งสองกรณีแต่ประการใด

จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีหนังสือแจ้งไปยังผู้ถูกร้องเพื่อให้ชี้แจงกรณีที่ไม่ยื่นบัญชีดังกล่าวถึงสามครั้ง กล่าวคือ ครั้งที่หนึ่ง ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๖๔๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ครั้งที่สอง ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๕๒๐ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และครั้งที่สาม ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๐๒๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๕ ซึ่งนางบุษบา วงษ์พานิช ภริยาของผู้ถูกร้องเป็นผู้รับหนังสือทั้งสามฉบับไว้แทนผู้ถูกร้อง ดังนั้น ผู้ถูกร้องควรจะได้รับทราบแต่ผู้ถูกร้องก็มีได้ยื่นบัญชีหรือชี้แจงข้อเท็จจริงตลอดจน

เหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีดังกล่าวแต่อย่างใด และการที่ผู้ถูกร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอ้างว่าตนประสบปัญหาทางการเงิน มีหนี้สินหลายอย่าง ต้องเสียดอกเบี้ยราคาแพง หรือนำโฉนดที่ดินของมารดาไปจำนองเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจ มีหนี้ค้างชำระกรมสรรพากรจนถูกอายัดทรัพย์สิน และมีหนี้บางส่วนที่ไม่มีหลักฐาน อันทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการลงในแบบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างไร และหากกรอกลงไปตนเกรงว่าจะไม่ถูกต้องและอาจเป็นการปกปิดหรือการแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้

พิจารณาแล้วเห็นว่ามาตรการการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. และให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งหากภายหลังพบว่า มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติก็จะได้ตรวจสอบได้ และกำหนดสภาพบังคับว่า หากบุคคลผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ โดยมีการกระทำเหล่านั้นด้วยความจงใจ บุคคลนั้นต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ต้องยื่นบัญชีฯ หรือนับแต่วันตรวจพบว่ามีการกระทำความผิดแล้วแต่กรณี แต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดนั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขึ้นมาเพื่อสร้างความโปร่งใสในการใช้อำนาจ อันจะนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง อันเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ใช้ควบคุมการใช้อำนาจรัฐเพื่อป้องกันมิให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน

ดังนั้น การที่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต้องการปฏิรูปการเมือง การตีความมาตรา ๒๕๕ จึงต้องพิจารณาเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และพิจารณาคำแห่งที่ตั้งของมาตรา ๒๕๕ ที่อยู่ในหมวด ๑๐ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ด้วยเหตุดังกล่าว คำว่า “จงใจ” ในมาตรา ๒๕๕ จึงต้องประกอบด้วย การรู้ถึงการมีอยู่ของทรัพย์สินและหนี้สินนั้น และมีเจตนาในการปกปิดหรือไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มาตรการดังกล่าวนี้จึงเป็นมาตรการที่ไม่ต้องอาศัยเจตนาพิเศษหรือการกระทำที่มุ่งประสงค์เป็นพิเศษของผู้ที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินแต่ประการใด กล่าวคือ เพียงแต่รู้ว่าตนมีทรัพย์สินหรือหนี้สิน และรู้ว่าเป็นสิ่งที่ตนเองต้องกรอกข้อความเหล่านั้นลงในบัญชีก็เพียงพอแล้ว

พิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาและพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ หรือไม่ยื่นบัญชีฯ ว่ากระทำโดยจงใจหรือไม่นั้น เห็นได้ว่าผู้ถูกร้องทราบอยู่แล้วว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว เพราะการที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินในขณะที่รับตำแหน่งแสดงว่าผู้ถูกร้องรู้แล้วว่าตน

มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน แต่การที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เมื่อพ้นจากตำแหน่ง ทั้งที่ได้รับหนังสือจากสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ถึงสามฉบับนั้น ผู้ถูกร้อง จะอ้างว่าตนไม่รู้หน้าที่ดังกล่าวไม่ได้ และการที่อ้างว่าตนไม่ทราบว่าจะกรอกรายการอย่างไร เนื่องจาก ไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนและไม่มีหลักฐานหรือเอกสารเกี่ยวกับหนี้สินนั้นเป็นข้ออ้างที่ฟังไม่ขึ้น เพราะหากผู้ถูกร้องไม่มีทรัพย์สินก็สามารถกรอกรับบัญชีฯ ได้ว่าตนเองไม่มีทรัพย์สิน ส่วนกรณีที่ไม่ มีหลักฐานเกี่ยวกับหนี้สินนั้นก็ไม่น่าเชื่อถือ เพราะตามปกติผู้ประกอบการธุรกิจก็ต้องเก็บพยานหลักฐานต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจ แต่หากเชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องไม่มีหลักฐานหรือเอกสารเกี่ยวกับหนี้สินจริง ผู้ถูกร้องก็สามารถระบุในบัญชีฯ ได้ว่าตนมีหนี้จำนวนเท่าใดแต่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ จึงเห็นได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบสำหรับกรณีพ้นจาก ตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีอันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ประเด็นที่สองที่ต้องพิจารณาต่อไป คือ ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นเวลาห้าปีนับตั้งแต่วันที่

พิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ ที่บัญญัติให้ผู้ซึ่งจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สิน และเอกสารประกอบต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ ตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง และเห็นได้ว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ทางการเมืองไปแล้วก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ การห้าม มิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่ง และมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๕/๒๕๕๔ และคำวินิจฉัยที่ ๓๑/๒๕๕๖ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว ก่อนศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเช่นเดียวกับในคดีนี้ จะเห็นได้ว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมือง ไปแล้วก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ แต่เป็นกรณีการยื่น บัญชีด้วยความอ่อนแอเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองในคดีนี้จึงมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ ต้องนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี ดังนั้น วันที่พ้นตำแหน่งของผู้ถูกร้องในคดีนี้ คือ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ การต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้ถูกร้องจึงนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง คือ นับจากวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ เป็นต้นไป

ด้วยเหตุผลต่างๆ ดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบสำหรับกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจาก

ตำแหน่งครบหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกรื้อถอนจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เป็นต้นไป

ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัสวโรจน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

สรุปข้อเท็จจริง

๑. นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ นายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๑ (๕) ข้าราชการการเมือง ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภายในระยะเวลาที่กำหนด ตามมาตรา ๒๕๒ นายอดุลย์ วงษ์พานิช เข้ารับตำแหน่งวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ต่อมานายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้นายอดุลย์ วงษ์พานิช พ้นจากตำแหน่งในวันเดียวกัน ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) นายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

๒. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ตรวจสอบพบว่านายอดุลย์ วงษ์พานิช ไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ๒ ครั้ง คือ ๑) กรณีพ้นจากตำแหน่ง และ ๒) กรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จึงได้มีหนังสือแจ้งให้นายอดุลย์ วงษ์พานิช ชี้แจงข้อเท็จจริงรวม ๓ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๖๔๗ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔

ครั้งที่ ๒ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๕๒๐ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และ

ครั้งที่ ๓ ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ปช. ๐๐๐๖/๑๐๒๕ ลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๕

โดยหนังสือทั้งสามฉบับดังกล่าวมีผู้รับไว้แทน คือ นางบุษบา วงษ์พานิช ภรรยา จึงน่าจะเชื่อว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้รับหนังสือขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว แต่จนกระทั่งขณะนี้เป็นเวลา ๒ ปีเศษ นายอดุลย์ วงษ์พานิช ก็ยังไม่ได้มายื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ หรือชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมทั้งเหตุผลการไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ในกรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

๓. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ ๓๑/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๖ แล้วเห็นว่า การที่นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ทราบดีว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้วหนึ่งปี ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย แต่ปรากฏว่าเมื่อครบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบอีก ๒ คราวนั้น นายอดุลย์ วงษ์พานิช กลับมิได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแต่อย่างใด ที่ประชุมจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง ๘ เสียงว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา ๒๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๖

๔. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้วได้แจ้งให้คู่กรณีทราบ เพื่อให้ชี้แจงต่อศาล

๕. ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ มีความโดยสรุปว่า ผู้ถูกร้องมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มาก แต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสาร นอกจากหนี้ตามคำสั่งอายัดของกรมสรรพากร ทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้อย่างไร เพราะถ้ากรอกผิดพลาดก็จะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จได้

๖. ศาลได้พิจารณาจากคำร้องและคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอจะวินิจฉัยได้แล้ว ไม่จำเป็นต้องแสวงหาหลักฐานเพิ่มเติมอีก

ประเด็นที่ศาลจะต้องวินิจฉัย ซึ่งเป็นไปตามที่ร้องขอ คือ

๑. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี

๒. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง

บทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒ และ มาตรา ๒๕๕

ข้อพิจารณา

๑. ก่อนอื่นควรจะพิจารณาว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช เป็นผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ หรือไม่

โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ และมาตรา ๒๕๒ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ๓ คราว คือ ๑) กรณีการเข้ารับตำแหน่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง ๒) กรณีพ้นจากตำแหน่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง และ ๓) กรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี จะต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งหนึ่งปี

ปรากฏว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้รับแต่งตั้งจากนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ จึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งข้าราชการการเมืองในวันนั้น ต่อมา นายชวน หลีกภัย ได้พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ซึ่งมีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมืองไปด้วยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ

การเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ นายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงเป็นข้าราชการการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีรวม ๓ ครั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ จึงไม่มีประเด็นจะต้องวินิจฉัยอีก

๒. ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชี ครบถ้วนหรือไม่

ปรากฏว่า นายอดุลย์ วงษ์พานิช ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๑ ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ แต่มิได้ยื่นบัญชีในคราวที่ ๒ และ ๓ แต่อย่างใด แม้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะได้ติดต่อเป็นหนังสือแล้วถึง ๓ ครั้ง ให้ชี้แจงเหตุผล นายอดุลย์ วงษ์พานิช ก็มีได้ชี้แจง

๓. การไม่ยื่นบัญชี เป็นการแสดงว่า “จงใจ” ไม่ยื่น หรือไม่

ปรากฏจากคำชี้แจงของนายอดุลย์ วงษ์พานิช ต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ ว่า ตนมีหนี้สินทางธุรกิจมาก ที่ไม่มีหลักฐานเอกสารนอกจากนี้ตามคำสั่งอายุัดของกรมสรรพากร ทำให้ไม่ทราบจะกรอกรายการหนี้สินอย่างไร เพราะถ้ากรอกผิดพลาดก็จะมี ความผิดฐานปกปิดหรือแจ้งเท็จได้

คำชี้แจงของนายอดุลย์ วงษ์พานิช จึงเป็นการยอมรับว่าตนมีหนี้สินจริง แต่ไม่ได้ทำบัญชีส่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยรู้ถือว่าตนเองมีหน้าที่ต้องยื่น เพราะเคยยื่นมาครั้งหนึ่งแล้ว

กรณีจึงเข้าข่าย “จงใจ” ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ตามมาตรา ๒๕๕

๔. การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีจะให้เริ่มนับแต่เมื่อใด

เรื่องนี้มีปัญหาแก่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมาตลอดเวลาที่ โทษตามมาตรา ๒๕๕ จะเริ่มนับเมื่อใด เพราะมาตรา ๒๕๕ บัญญัติไว้เพียง ๒ กรณี คือ

๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒

๒) ผู้ใด จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามี การกระทำได้กล่าว

รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดวันอื่นๆ เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง เช่น วันที่พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมาย (เช่น ยุบสภา) หรือพ้นจากตำแหน่งจริง เพราะตาย หรือลาออก หรือถูกศาลวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งในขณะที่ดำรงตำแหน่งอยู่ แต่ยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนถึงวันที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง หรือวันที่มีผู้เข้ารับตำแหน่งแทน ฯลฯ

ดังนั้นในกรณีนี้จึงต้องให้พ้นจากตำแหน่งในวันที่ครบกำหนดยื่นบัญชีฯ ครั้งสุดท้าย คือวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ (ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งตามกฎหมาย คือ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ แล้วหนึ่งปี) เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัย

จากการพิจารณาข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า

๑. ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี ต้องให้พ้นจากตำแหน่งไปนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่น

๒. ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบครั้งสุดท้าย คือ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕

ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายอรรถ หวังอ้อมกลาง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๗/๒๕๕๖

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

นายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ (๑๖) และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๕) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อผู้ร้อง เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๑ ต่อมา เมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ (๔) ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕ เมื่อตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้อง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ได้มีหนังสือให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ผู้ร้องได้พิจารณาแล้วมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย และส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องชี้แจง

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องประกอบธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจของผู้ถูกร้องประสบปัญหาทางด้านการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีหนี้สินมากต้องเป็นหนี้เอกชนและเสียดอกเบี้ยที่แพงหรือนำโฉนดที่ดิน

ของมารดาไปจำนองเพื่อนำเงินมาใช้ในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีหนี้ค้างชำระกับกรมสรรพากรเป็นเงิน ๑,๕๘๔,๗๖๕.๓๖ บาท จนทำให้โดนคำสั่งอายัดทรัพย์สินจากจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งหนี้ต่างๆ มิได้ทำสัญญาหรือเอกสารใดๆ ไว้เป็นหลักฐาน จึงทำให้ไม่ทราบว่า จะรอกรายการลงในแบบของผู้ร้องอย่างไร และหากทำไปก็เกรงว่าจะเป็นการปกปิด หรือแจ้งเท็จต่อผู้ร้อง

คดีมีปัญหาต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี หรือไม่ หากผู้ถูกร้อง ต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระยะเวลาห้าปี จะเริ่มนับแต่เมื่อใด

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รัฐมนตรี
- (๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สมาชิกวุฒิสภา
- (๕) ข้าราชการการเมืองอื่น
- (๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบ ซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมืออยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย”

มาตรา ๒๕๒ บัญญัติว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามมาตรา ๒๕๑ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (๑) ในกรณีที่เป็นกรเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) ในกรณีที่เป็นกรพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย”

มาตรา ๒๕๕ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่าการกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ข้าราชการการเมืองได้แก่ บุคคลซึ่งรับราชการในตำแหน่งข้าราชการการเมือง ดังต่อไปนี้

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รองนายกรัฐมนตรี
- (๓) รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
- (๔) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๕) รัฐมนตรีว่าการทบวง
- (๖) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
- (๗) รัฐมนตรีช่วยว่าการทบวง
- (๘) ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
- (๙) ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี
- (๑๐) ที่ปรึกษารัฐมนตรี และที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๑) เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- (๑๒) รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
- (๑๓) โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

- (๑๔) รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๕) เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- (๑๖) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- (๑๗) เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
- (๑๘) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
- (๑๙) เลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง
- (๒๐) ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง

ข้าราชการการเมืองซึ่งมีใช้รัฐมนตรีจะมีจำนวนเท่าใด ให้เป็นไปตามอัตราในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบดังกล่าว ตามเงื่อนไขและภายในกำหนดเวลา ตามมาตรา ๒๕๒ ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๔๑๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ จึงถือว่าวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ เป็นวันที่ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เนื่องจากมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ จึงมีผลให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งข้าราชการการเมือง ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ผู้ถูกร้องจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวภายในสามสิบวันนับจากวันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ ต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๔ และในกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีจะต้องยื่นบัญชีดังกล่าวอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี คือ ต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕

มีข้อต้องพิจารณาว่า การที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี เป็นการจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่ นั้น เห็นว่าข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ กรณีดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วครบหนึ่งปี แสดงว่า ผู้ถูกร้องทราบว่ามีหน้าที่ตามกฎหมายต้องยื่นบัญชีฯ การยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปีเป็นบทบัญญัติที่อยู่มาตราเดียวกัน ผู้ถูกร้องสามารถดูแลทราบได้พร้อมๆ กัน และในชั้นพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องก็ได้ชี้แจงว่าผู้ถูกร้องประกอบธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจของผู้ถูกร้องประสบปัญหาทางการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐

มีหนี้สินมากต้องเป็นหนี้เอกชนและเสียดอกเบี้ยที่แพงหรือนำโฉนดที่ดินของมารดาไปจำนองเพื่อนำเงินมาใช้ในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีหนี้ค้างชำระกับกรมสรรพากรเป็นเงิน ๑,๕๘๔,๗๖๕.๓๖ บาท จนทำให้โดนคำสั่งอายัดทรัพย์สินจากจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งหนี้ต่างๆ มิได้ทำสัญญาหรือเอกสารใดๆ ไว้เป็นหลักฐาน จึงทำให้ไม่ทราบว่า จะรอกฎการลงโทษแบบของผู้ร้องอย่างไร และหากทำไปก็เกรงว่า จะเป็นการปกปิด หรือแจ้งเท็จต่อผู้ร้องซึ่งสามารถฟังประกอบให้เห็นได้ชัดว่า ผู้ถูกร้องทราบเป็นอย่างดีว่า ตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง แต่เป็นปัญหาส่วนตัวของผู้ถูกร้องเอง และเป็นความบกพร่องของผู้ถูกร้อง จึงไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ผู้ถูกร้องไม่อาจกล่าวอ้างเป็นข้อแก้ตัวได้ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี

สำหรับปัญหาที่ว่า ผู้ถูกร้องถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองห้าปีนับแต่เมื่อใดนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่าการกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง”

การพ้นจากตำแหน่งจึงต้องแยกพิจารณาเป็น ๒ กรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดำรงตำแหน่งอยู่ขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันครบกำหนดต้องยื่น หรือวันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำดังกล่าว

กรณีที่สอง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่ง นอกจากพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ การให้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่สามารถใช้บังคับได้อีก เนื่องจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ดังนั้น วันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ วันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง

กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่ง นอกจากพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคหนึ่ง ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่า จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต้องถือว่าวันที่พ้นจากตำแหน่ง คือวันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง ซึ่งก็คือ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น จึงวินิจฉัยดังนี้

๑. ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕

๒. ห้ามผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

นายอูระ หวังอ้อมกลาง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ